

برخی نکات پرورشی و تغذیه‌ای دام‌ها در طی فصول سرد

دکتر احمد قدرت‌نما
استادیار پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی و
منابع طبیعی خراسان رضوی

تغییر فلورمیکروبی شکمبه در نشخوارکنندگان می‌گردد، بارزترین نوع اختلال در گوسفندان تحت نام بیماری آنترتوکسمی قابل مشاهده است که در اثر تغییرات ناگهانی جیره (از مرتع به علوفه خشک و یا مصرف مواد متراکم) بروز می‌نماید.

از مسایل مدیریتی در پرورش دام‌ها به ویژه در مناطق کویری، با توجه به شدت تغییرات دما در طول شب و روز (شب‌های سرد کویری و روزهای آفتابی) همیشه خطر بروز اختلالات فیزیولوژیکی در دام‌ها به ویژه در شرایطی که جایگاه نگهداری نامناسب است، وجود دارد.

چنانچه افزایش سرما در طول شب سبب بروز اختلالات عفونی تنفسی همچون پنومونی در گوسفندان (به ویژه گوسفندان جوان تر و برهه) می‌گردد، لذا توجه به تهویه در جایگاه از یک طرف و کاهش اثر استرس سرمایی از طرف دیگر بسیار حایز اهمیت است.

با توجه به عدم چرا در مرتع و مصرف علوفه تازه، کمبود ویتامین‌ها و مواد معدنی در اثر مصرف جیره‌ی نامتعادل از دیگر نکاتی است که باید به آن توجه شود. کمبود برخی از مواد مغذی همچون ویتامین‌ها و مواد معدنی اختلالات متابولیکی و فیزیولوژیکی را به دنبال دارد. به عنوان مثال کمبود فسفر و کلسیم، سبب اختلالات حرکتی، کاهش وزن جنین (گوساله یا بره) و کمبود مس و روی سبب بروز عوارض در بافت‌های محافظتی و پوششی و کمبود کبالت و گوگرد سبب بروز اختلالات هضمی گوارشی و حتی ضعف حرکتی می‌گردد.

از آن جایی که به ویژه در دام‌های باردار این کمبودها ضمن اثر بر مادر جنین را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد، لذا دقت در این مهم نیز بسیار ضروری است.

در واحد‌های صنعتی پرورش دام از نکات حایز اهمیت، توجه به استرس سرمایی تعادل جیره‌ها به ویژه در جهت تامین انرژی و مواد ریز مغذی (ویتامین‌ها و مواد معدنی)، حفظ کیفیت سیلاژ علوفه‌ای و عدم تغییرات ناگهانی مواد غذایی مصرفی است که قبلاً اشاره شد.

البته با توجه به نوع جایگاه نگهداری دام‌ها، کاهش رطوبت بستر جایگاه ضروری است که در غیر این صورت خطر بروز عوارضی همچون عفونت سم، افزایش می‌یابد.

مسمومیت با آفات توکسین‌ها می‌شود. اگرچه ممکن است میزان بروز اختلالات متابولیکی و یا فیزیولوژیکی در حد گسترده‌ای نباشد، ولی خطر آلودگی تولیدات دامی به ویژه شیر، بسیار قابل توجه خواهد بود.

البته ذکر این نکته ضروری است که دانه‌های غلات همچون جو، ذرت و گندم نیز چنانچه در شرایط نامناسب نگهداری شوند، عوارض تجمع قارچ‌ها و مسمومیت با مایکوتوکسین‌ها نیز افزایش می‌یابد.

لازم به یادآوری است که در برخی از دامداری‌ها با تهیه سیلاژ ذرت علوفه‌ای بخش قابل توجهی از نیاز علوفه‌ای دام‌ها، به ویژه گاوهای شیری از این منبع تامین می‌گردد، ولی اگر در طی مراحل برداشت، ذخیره‌سازی و تخمیر ذرت علوفه‌ای شرایط مطلوب (تخمیری هوازی) تامین نگردد، نه فقط تولید مناسب به دست نمی‌آید، بلکه سلامت دام نیز به دلیل مصرف سیلاژ علوفه‌ای نامناسب در معرض خطر قرار می‌گیرد.

دومین مساله قابل ذکر در این بخش، تغییرات در میزان مصرف برخی از مواد غذایی در جیره دام‌ها است. چنانچه این تغییرات تدریجی نباشد، از آن جایی که سبب

با توجه به تغییرات اقلیمی و آب و هوایی در طی فصول پاییز و زمستان و اثرات متعدد آن توجه به نکاتی چند در امر پرورش و تغذیه دام‌ها ضروری است که شامل تغییرات فیزیولوژیکی و گاهی اختلالات پاتولوژیک است. از آن جایی که بخش قابل توجهی از پرورش دهندگان دام را روستاییان و دامداری‌های غیرصنعتی تشکیل می‌دهند، در ابتدا به مسایل و مشکلات احتمالی این بخش پرداخته می‌شود.

نیاز به مصرف علوفه سبب می‌گردد که در طی فصول بهار و تابستان نسبت به جمع‌آوری، خشک کردن و نگهداری علوفه اقدام شود. ولی چنانچه در طی این مراحل شرایط مناسب نگهداری مدنظر قرار نگیرد، نهایتاً نه فقط کیفیت علوفه ذخیره‌شده کاهش یافته، حتی احتمال مصرف علوفه آلوده به عوامل بیماری‌زا همچون قارچ‌ها و کپک‌ها بیشتر می‌شود. چنانچه بررسی‌های مختلف نشان داده که نگهداری نامناسب علوفه مرطوب، سبب تجمع قارچ‌هایی همچون آسپرژیلوس گردیده که سبب بروز

